

УДК: 338.23:331.5

ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ

О. Грициняк

Львівський національний університет імені Івана Франка
79000, м.Львів, вул.Університетська,1

У даній статті розглядається питання теорії дослідження ефективності державного регулювання відтворення робочої сили. Автор розглядає відтворювальний процес робочої сили і на основі даного дослідження намагається запропонувати узагальнюючий критерій ефективності державного регулювання відтворення робочої сили. У статті робиться висновок що, ефективність державного регулювання відтворення робочої сили може кількісно виражатися через систему показників в залежності від рівня та суб'єктів дослідження.

Ключові слова: ефективність, державне регулювання, робоча сила, ефект.

Постановка проблеми. Розвиток ринкової економіки вимагає теоретичного осмислення і практичного дослідження ефективності державного регулювання відтворення робочої сили. Актуальності даній статті надає той факт, що дослідження вітчизняної і зарубіжної економічної літератури засвідчило, що серед науковців немає єдиної думки щодо того, які і скільки критеріїв необхідно застосовувати для визначення ефективності державного регулювання загалом так і державного регулювання відтворення робочої сили зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні й економіко-організаційні аспекти дослідження ефективності державного регулювання відтворення робочої сили розглянуто в працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як Г. Беккер, Д. Богині, В. Гой, О. Грішнєвої, М. Долішнього, С. Дятлова, М. Євтушенко, Р. Капелюшнікова, О. Кундицького, В. Куценко, Є. Лібанової, Я. Мінсера, С. Тютюнникова, О. Стефанишин, Т. Шульца та інші.

Виклад основних результатів дослідження. Одним із найважливішим елементів теорії державного регулювання відтворення робочої сили економіки є визначення критерію його ефективності. Ефективність – в широкому розумінні даного поняття це – результативність, кращий ефект, надійність та ін. Філософське значення даного поняття означає вибір найкращого способу мислення для досягнення істини. В даному розумінні ефективність виступає визначальною характеристикою діяльності людини. Щодо економічного значення даної категорії, то це базовий термін в економічній науці, що характеризується як здатність приносити ефект, робити дію [2, с.1220]. У даному випадку слід чітко розрізняти поняття „ефект” і „ефективність”. *Ефект* – це підсумок, результат діяльності, тоді як *ефективність* характеризується відношенням ефекту до витрат ресурсів, що забезпечили одержання ефекту. Як показує досвід застосування терміну „ефект” є доречним, коли аналізується

абсолютна величина, а терміну “ефективність”, коли показується співвідношення результативних і витратних показників. Тобто це співвідношення ефекту до витрат, які необхідні для його досягнення. Якщо отождествити ефект державного регулювання з його результативністю, а витрати - з витратами на державне регулювання, то ми дійдемо до наступної логічної формули *ефективності державного регулювання*:

$$\text{Ефективність державного регулювання} = \frac{\text{Ефект (результат) державного регулювання}}{\text{Витрати на державне регулювання}} \quad (1)$$

Проведений нами аналіз вітчизняної і зарубіжної економічної літератури засвідчив, що серед науковців немає єдиної думки щодо того, які і скільки критеріїв необхідно застосовувати для визначення ефективності державного регулювання загалом так і державного регулювання відтворення робочої сили зокрема. Так, на думку одних, для визначення ефективності державного регулювання необхідна система критеріїв, де значення критерію ефективності має полягати у відображенні реального ефекту від державного впливу на соціально-економічні процеси. Крім цього, в даному критерії мають відображатися як необхідність, так і оптимальні межі державного регулювання [1, с.87]. Звичайно, цілком очевидним є те, що заходи направлени на відтворення робочої сили можуть виступати індикаторами зростання показників суспільного виробництва, показників динаміки робочої сили, показників рівня освіченості, здоров'я тощо. Проте використання показників системи національних рахунків і, зокрема, ВВП як критерію ефективності державного регулювання робочої сили не завжди є доречним. Це пояснюється тим, що одній і тій самій величині ВВП може відповідати зовсім інша за структурою і якістю робоча сила.

Щодо критерію ефективності державного регулювання робочої сили, то даний критерій, на нашу думку, пов'язаний із специфікою відтворювального процесу робочої сили, а також самого регулювання як діяльності, яка здійснюється за допомогою органів державної влади. Відтворення робочої сили, у поєднанні із недостатністю і обмеженістю ресурсів у великій мірі визначають необхідність розробки і використання системи показників, які б характеризували ефективність державного регулювання відтворення робочої сили та стали орієнтиром для досягнення стратегічних цілей. У зв'язку з цим, зміст визначення поняття „ефективність державного регулювання відтворення робочої сили” можна визначити через модель – співвідношення „вхід-вихід”, що характеризує систему державного регулювання в цілому так і підсистему відтворення робочої сили як її частину. На „вході” системи – сучасні вимоги до робочої сили, які обумовлюють прийняття відповідних рішень, а також ресурси держави, якими вона володіє для реалізації прийнятих програм. На „виході” – реальна зміна в структурі і якості робочої сили як наслідок дії держави на процес відтворення робочої сили.

Для кращого розуміння, розглянемо процес відтворення робочої сили як спрощену систему, на вході якої є один керований показник Х (наприклад, обсяг державного фінансування освіти), а на виході – також один результативний показник Y (наприклад, показник рівня кваліфікації робочої сили) див (рис. 1.).

У відповідності до цього поняття „ефективності державного регулювання відтворення робочої сили” визначає ознаку чи сукупність ознак, на основі яких оцінюється ефективність системи державного регулювання загалом. В основі оцінки критерію ефективності мають бути покладені принципи державного регулювання. Дана вимога викликана тим, що саме принципи передбачають об'єктивно обумовлені нормативні вимоги що до практики державного регулювання, використання відповідних засобів, а також взаємозв'язку між цілями і результатами такого регулювання.

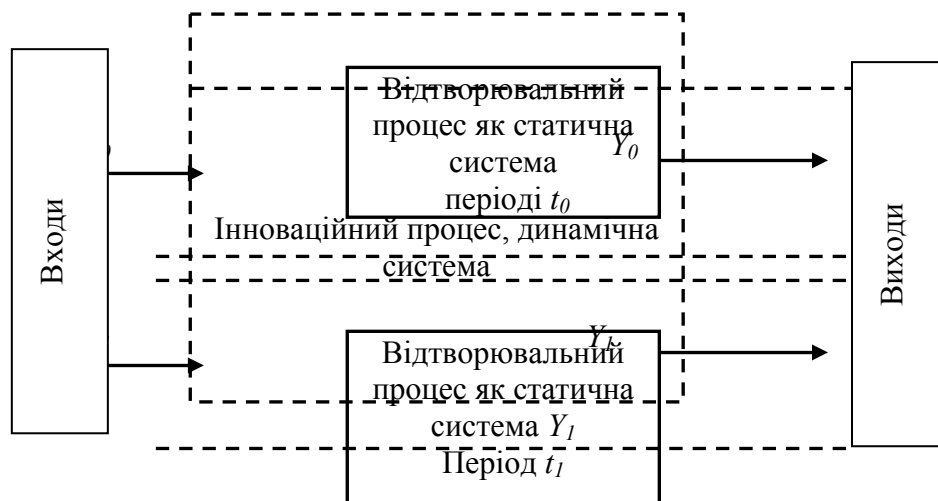

Рис. 1. Відтворювальний процес робочої сили як система

Також особливістю здійснення оцінки ефективності державного регулювання відтворення робочої сили, є те, що держава з одного боку виступає як „...виразник національних інтересів, регулятор соціально-економічних процесів і орган, що впливає на умови функціонування суб'єктів ринку; а з іншого – як крупний власник і суб'єкт ринку.” [1, с.29]. Зважаючи на дану обставину в обох випадках критерії оцінки державного регулювання відтворення робочої сили будуть різнитися.

Однак, при визначенні критерію ефективності державного регулювання відтворення робочої сили держави як виразника загальнонаціональних інтересів, досить складно виділити універсальний узагальнюючий критерій, адже труднощі в його формулюванні полягають в тому, що на його формування здійснюють вплив ряд факторів (наприклад, здоров'я, освіта, культура тощо), на підставі яких і визначається даний критерій. Наявність даної проблеми викликана, на нашу думку, як відсутністю чіткої системи показників відтворення робочої сили так і недосконалістю наявних методик оцінки ефективності державного регулювання відтворення робочої сили. У своїх міркуваннях ми виходимо з того, що національна статистика знаходиться в положенні кардинальних змін, а наявна система статистичних показників повністю не відображає навіть ті процеси, що відбуваються в стабільній економіці, не кажучи вже про процеси, пов'язані з відтворенням робочої сили. Рішення даної проблеми ми вбачаємо як у визначенні показника (показників) оцінки ефективності державного регулювання відтворення робочої сили так і розробки та вдосконалення методики розрахунку даних показників ефективності.

Складність формування критеріальної бази оцінки ефективності державного регулювання відтворення робочої сили полягає у наступному:

- державне регулювання прямо чи опосередковано стосується процесів, пов'язаних з відтворення робочої сили;
- результати впливу державної політики направленої на відтворення робочої сили не завжди вдається виділити у чистому вигляді, оскільки вони можуть бути наслідком спільної дії або взаємодії різних напрямів політики. У зв'язку з цим при оцінці ефективності державного регулювання відтворення робочої сили

обов'язковим є врахування їх взаємодії та комплексного впливу на робочу силу як об'єкт державного регулювання;

- складність системи елементів об'єктів державного регулювання відтворення робочої сили (здоров'я, освіти, культури тощо);
- різновекторність інтересів суб'єктів ринкових відносин з одного боку людина як носій і власник робочої сили, а з іншого держава, яка також виступає як власник і як покупець робочої сили.

Висновки. Таким чином “ефективність державного регулювання робочої сили” – це системна категорія, яка характеризує показник достатності процесу формування і реалізації робочої сили з урахуванням її якісних параметрів. Дана категорія може кількісно виражатися через систему показників в залежності від рівня та суб'єктів дослідження.

Узагальнюючи все вищесказане, визначальним критерієм ефективності державного регулювання відтворення робочої сили, на нашу думку, є оптимальне досягнення поставлених цілей державної політики, направленої на відтворення робочої сили.

1. Бабашкина А. М. Государственное регулирование национальной экономики / Бабашкина А.М. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 480 с.
2. Большой экономический словарь / Под.ред. А.Н.Азрилияна. – 4-е изд. доп. и перераб. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 1248с.
3. Дмитриченко Л.И. Государственное регулирование экономики: методология и теория / Дмитриченко Л.И. – Донецк: УкрНТЭК, 2001. – 330 с.

STUDY ON THE PROBLEM OF THE THEORY OF EFFICIENCY OF GOVERNMENT REGULATION REPRODUCTION OF LABOR

О. Hrytsynyak

Ivan Franko National University of Lviv

This paper discusses the theory study of the effectiveness of state regulation of reproduction of labor. The author examines the reproductive process of labor, and based on this study tries to propose a synthesis test the effectiveness of state regulation of reproduction of labor. The article concludes that the effectiveness of state regulation of reproduction of labor power can be expressed quantitatively through the performance depending on the level and subjects of study. Keywords : efficiency, government regulation, labor force, effect.

**К ВОПРОСУ ИССЛЕДОВАНИЯ ТЕОРИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ
ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ВОСПРОИЗВОДСТВА РАБОЧЕЙ
СИЛЫ**

О. Грициняк

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

В данной статье рассматривается вопрос теории исследования эффективности государственного регулирования воспроизводства рабочей силы. Автор рассматривает воспроизводственный процесс рабочей силы и на основе данного исследования пытается предложить обобщающий критерий эффективности государственного регулирования воспроизводства рабочей силы. В статье делается вывод, что эффективность государственного регулирования воспроизводства рабочей силы может количественно выражаться через систему показателей в зависимости от уровня и субъектов исследования. Ключевые слова: эффективность, государственное регулирование, рабочая сила, эффект.